

ПОНЯТТЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО СТАНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Громадянське суспільство визначається як один з основних елементів створення демократичної держави. Становлення та розвиток громадянського суспільства нероздільно пов'язані з новими політико-економічними умовами життя країни. Це питання залишається одним із актуальних упродовж усього пострадянського періоду історії України. Воно є не стільки метою реформ, які проводяться в Україні, скільки неодмінною умовою їх успішної реалізації.

Мета: розкрити суть громадянського суспільства та виділити основні проблеми на шляху формування в українській державі.

Проблеми громадянського суспільства розглядаються в різних аспектах роботи українських вчених В. Баркова, Ф.Рудича, В. Денисенка, О. Крюкова, Г. Щедрової, а також зарубіжних, серед яких Х. Саймон, П. Самюель, С. Хантінгтон та ін. Громадянське суспільство в контексті розвитку сучасної України озглядається у дослідженнях А. Карася, М. Кравчука, М. Козюбри, А. Крижановського, Ю.Оборогова, П. Рабіновича, В.Ткаченка, О. Токовенка, О. Скрипнюк.

Виклад матеріалу. Словосполучення «громадянське суспільство» є дещо умовним тому, що «негромадянського» або «антигромадянського» суспільства як такого просто не може бути. Будь-яке суспільство складається з громадян, і без них воно абсолютно немислиме. Проте в даному контексті громадянське суспільство являє собою не просто сукупність громадян, а розглядається як історичний тип розвитку людського суспільства, його конкретна якісна характеристика; це сфера виявлення і реалізації потреб та інтересів індивідів через систему відносин (економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних). Громадянське суспільство має складну структуру, на рахунок якої науковці мають неоднакові думки та підходи. Наприклад, О. Скрипнюк стверджує, що структурними елементами в економічній сфері громадянського суспільства є недержавні підприємства. До соціальної сфери входять інститут сім'ї, громадські організації та рухи, інші об'єднання, органи громадського самоврядування, трудові та навчальні колективи.

Якщо говорити безпосередньо про формування громадянського суспільства в Україні, то цей процес проходить досить повільним темпом. Серед причин виділяють ту, що значна частина усіх громадян, хто мешкає на території нашої держави, просто не усвідомлюють необхідність демократичних реформ. Інша частина досі схильна до повернення тоталітарного режиму радянського зразка. На жаль, країни Західної Європи вже пройшли цей

процес значно раніше, проте, можливо, позитивним в цьому є те, що Україна має з кого брати приклад (безперечно, якби не ситуація зі східним сусідом...).

Подаючи стислу характеристику українського громадянського суспільства, потрібно відмітити, що за декілька останніх років значна частина громадян взяла участь у страйках, демонстраціях, а це, в свою чергу, дає змогу говорити про таку ознаку як маргіналізація. Звісно, як-то кажуть, не від доброго життя людина змушена здійснювати вище згадані страйки та демонстрації. Це зумовлено насамперед соціальними проблемами: невплата зарплатні, пенсій. До того ж внаслідок зневіри в політиків багато українських громадян якщо і брали участь в акціях на підтримку певного політичного діяча, то лише за певну винагороду. Це зумовило низьку активність громадян у громадському житті, що, звісно ж, неабияк негативно впливає на становлення демократичного суспільства. Але після Революції Гідності 2013-2014рр., яка пробудила в людях віру у власні сили для створення та зміцнення нової держави, громадянського суспільства, ступінь задіяності людей в громадському житті, рівень правосвідомості зросли. Це, в свою чергу, позитивно відзначилось на процесі становлення правової держави та формування громадянського суспільства.

Ще однією з причин є т. з. розпорошеність громадських організацій. Сьогодні в країні нараховується більше 106 професійних спілок. В переважній більшості вони просто нараховуються, а мали б – діяти. Загалом багато з цих спілок в певній мірі копіюють функції одна одної. Це дає змогу говорити про бездіяльність згаданих формувань, що відповідно підриває вже й так хитку довіру українців до принципів дії професійної спілки як такої. До цього варто також додати і домінування авторитарного принципу формування владних інституцій (це, до речі, відбивається і на створенні громадських організацій: всім відомі випадки добровільно-примусового вступу до профспілок та ін. організацій).

Для того, щоб максимально зменшити негативні тенденції у процесі становлення українського громадянського суспільства вважаю за доцільне здійснити заходи, серед яких:

- 1) сприяння встановленню відкритості, прозорості та підзвітності суспільству органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування;
- 2) зростання соціального капіталу для підвищення загального рівня довіри та взаємодії у суспільстві;
- 3) створення сприятливих умов для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства;
- 4) сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури ;
- 5) контроль суспільства за діяльністю чиновників та ін. посадовців.

Висновок. Отже, з усього зазначеного вище можна зробити висновок, що формування громадянського суспільства в Україні як такого має значні перспективи, які так чи інакше використовуються та реалізуються, хоч і повільно, проте свідомо, помітно. Оскільки західноєвропейські країни перебувають на щабель вище в плані громадянського суспільства, то наша держава повинна здійснювати процес його становлення через поєднання українського та європейського досвіду.

Список використаної літератури:

1. Горленко В. В. «Стан розвитку громадянського суспільства в Україні та в країнах Західної Європи» [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://narodna.pravda.com.ua/discussions/4c2a0fa074030/>
2. Цокур Є. Етапи становлення громадянського суспільства в Україні в контексті забезпечення легітимності політичної влади [Текст] / Політичний менеджмент.–2009. – №3. – С. 129-136.
3. Мельниченко В. Напрями і проблеми становлення громадянського суспільства в Україні // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. – К., 2001. – С. 30–39.
4. Шинкарук В. Громадянське суспільство, держава, ідеологія // Розбудова держави. – 2004. – № 5. – С. 53–56.
5. Кравчук В. М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти): Монографія / В. М. Кравчук. – Тернопіль: ТЗОВ (Терно-граф), 2011. – 260 с.
6. Теория государства и права в вопросах и ответах: Учебно-методическое пособие /Под ред. Ю.Н. Оборотова. – Х.: ООО «Одиссей», 2005. –С. 58.
7. Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Т.В. Гончарук, Н.В. Гнаевич, М.І. Гурик, О.М. Рудакевич, Р.Ю. Чигур, М.Л.Шумка; за ред. професора О. М. Рудакевича. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 256 с.
8. Гончарук Т. В., Шумка М. Л. Громадянське суспільство в Україні: проблеми становлення та потенціал / Т. В. Гончарук, М. Л. Шумка // Матеріали міжнародних філософсько-економічних читань. – Львів, 2011. – С. 215-222.
9. Шумка М. Л., Гурик М. І. Взаємозв'язок етики і політики в інтенціях Ярослава Стецька / М. Л. Шумка, М. І. Гурик // Грані. Науково-теоретичний і громадсько-політичний альманах. Вип. 4(84). – Дніпропетровськ, 2012. – С. 48-51.